

Klassieke culturele vorming

Staatsexamen vwo

Programma van toetsing en afsluiting

2009

Inhoudsopgave

Opzet van het examen.....	3
Het examenprogramma	3
Het commissie-examen	3
Formaat praktische opdracht en verslag.....	4
Inzenden praktische opdracht en verslag.....	5
Beoordeling van het commissie-examen	6
Het eindcijfer	6
Bijlage 1: Onderwerp 2009	7
Bijlage 2: De examenstof	8

Klassieke culturele vorming

Opzet van het examen

Het examen bestaat uit een commissie-examen en wordt afgenomen in de vorm van een mondeling examen van 40 minuten.

Direct vóór het mondeling examen krijgt de kandidaat 20 minuten de tijd om zich daarop voor te bereiden.

Gedurende twintig minuten voorafgaande aan het mondeling examen, krijgt de kandidaat een casus te bestuderen die betrekking heeft op één of meer domeinen. Over deze casus worden tijdens het mondeling examen gedurende ongeveer 10 minuten vragen gesteld. Vervolgens wordt de praktische opdracht en het verslag aan de orde gesteld.

Het examenprogramma

klassiek culturele vorming		centraal examen	commissie-examen
Domein A: Reflectie op de antieke cultuur	Subdomein: Het situeren van antieke cultuuruitingen		X
	Subdomein: Het onderzoeken van antieke cultuuruitingen		X
	Subdomein: Het beoordelen van antieke cultuuruitingen		X
Domein B: Reflectie op de relaties tussen de antieke en de latere Europese cultuur	Subdomein: Het herkennen van voorbeelden van receptie		X
	Subdomein: Het beoordelen van specimina uit de receptiegeschiedenis		X

Toelichting:

De oudheid dient te worden bestudeerd in het perspectief van latere ontwikkelingen en de eigen tijd.

Daarbij zijn drie invalshoeken mogelijk:

- een thema in de oudheid nagaan, vervolgens de receptiegeschiedenis erbij betrekken en daarna de actualiteit in deze tijd toelichten;
- een thema behandelen vanuit de receptiegeschiedenis (bijvoorbeeld onze Gouden Eeuw), daarna zowel de oudheid als deze tijd er bij betrekken;
- een actueel cultuurhistorisch thema beschrijven, daarna nagaan hoe in de receptiegeschiedenis en in de oudheid dit thema een rol heeft gespeeld.

Bij het vak klassieke culturele vorming gaat het om vier aandachtsgebieden (artistieke disciplines):

- de verhalen uit de mythologie en de geschiedenis;
- het toneel;
- de beeldende kunst;
- de bouwkunst.

Deze vier aandachtsgebieden dienen allemaal aan bod te komen en bestudeerd te worden in relatie met levensbeschouwelijke en filosofische opvattingen.

Het commissie-examen

Het mondeling examen vindt plaats in juli (op scholen voor v.s.o. eind juni/juli).

Het mondeling examen heeft betrekking op het verplicht gestelde onderwerp inclusief de domeinen A en B.

Om de hierboven vermelde vier aandachtsgebieden voldoende aan bod te laten komen, dient een door de Staatsexamencommissie verplicht gesteld onderwerp te worden bestudeerd. Zowel de antieke cultuur zelf als de doorwerking daarvan in de latere Europese cultuur moeten daarbij worden betrokken. Hierbij dienen de vier aandachtsgebieden aan de orde te komen. Zie bijlage.

Bij het mondeling examen wordt aandacht besteed aan:

1. Het beantwoorden van vragen over het verplicht gestelde onderwerp.
De kandidaat moet vragen beantwoorden die betrekking hebben op de domeinen A en B, toegepast op het door de Staatsexamencommissie verplicht gestelde onderwerp. Gedurende 20 minuten voorafgaand aan het mondeling examen, krijgt de kandidaat een casus (materiaal dat betrekking heeft op het verplicht gestelde onderwerp) te bestuderen. Over dit materiaal worden vragen gesteld, waarbij wordt nagegaan of de kandidaat de informatie heeft begrepen en verwerkt, een conclusie kan trekken en een standpunt kan innemen.
2. De praktische opdracht.
De kandidaat moet een opdracht uitvoeren naar aanleiding van teksten en/of van beeldmateriaal betreffende antieke cultuuruitingen (inclusief de receptiegeschiedenis) over het door de staatsexamencommissie verplicht gestelde onderwerp. De kandidaat moet in de praktische opdracht (eventueel met 'beeldmateriaal') een duidelijke centrale vraag als uitgangspunt nemen.
Bij dit onderzoek moet aan de volgende aspecten aandacht worden besteed:
  - het verzamelen, ordenen en presenteren van voor dit thema relevante documentatie uit literaire en archeologische bronnen en naslagwerken;
  - het geven van de eigen door studie en analyse verrijkte reactie op antieke cultuuruitingen in een beschouwende of een creatieve vorm.Tijdens het mondeling examen moet de kandidaat zijn/haar praktische opdracht met behulp van een poster presenteren: op een groot vel papier wordt het onderwerp en/of de centrale vraag vermeld, een deel van de verzamelde gegevens en de conclusie. Eventueel worden er afbeeldingen of grafieken weergegeven in het presentatiemateriaal. Gedurende minimaal 5 minuten wordt de poster mondeling toegelicht. Over deze presentatie en de uitvoering van de praktische opdracht worden vragen gesteld.
3. Het verslag betreft de volgende vier categorieën:
Het lezen van klassieke teksten in vertaling.
  - Het bezoeken van speciale of vaste collecties in musea, die relatie hebben met de antieke cultuur.
  - Het bezoeken van een concert of een theateruitvoering, die relatie heeft met antieke cultuur.
  - Het bezoeken van archeologische vindplaatsen of het bestuderen van deelaspecten van een programma ter voorbereiding op een reis naar Griekenland of Italië.De kandidaat moet minimaal drie activiteiten uitvoeren waarbij elk van de bovenstaande vier categorieën aan bod komt. Als de kandidaat verhinderd is (ter beoordeling van de commissie staatsexamens de reden van verhindering vermelden) om de hierboven vermelde bezoeken uit te voeren, mag worden volstaan met het bekijken van video-opnamen en films van overeenkomstige uitvoeringen, collecties en archeologische vindplaatsen.
Van deze activiteiten dient een verslag te worden gemaakt. In dit verslag moet aandacht worden besteed aan voorbereiding, ervaring en reflectie.

Formaat praktische opdracht en verslag

De omvang van de praktische opdracht moet minimaal 2 en maximaal 4 A4-tjes zijn, exclusief bijlagen en illustraties. Deze A4-tjes moeten worden getypt met standaard regelafstand en met lettergrootte 12. Bij de praktische opdracht moet de kandidaat een 'plan van aanpak' en een 'logboek' inleveren, waaruit blijkt op welke wijze hij/zij het onderzoek heeft aangepakt en uitgevoerd (planning, toelichting bij de gemaakte keuze, geraadpleegde hulpbronnen, verrichte werkzaamheden). Hierbij moet een getekende authenticiteitsverklaring worden gevoegd op een speciaal hiervoor bestemd formulier.

De omvang van het verslag naar aanleiding van de uit te voeren activiteiten moet minimaal twee en maximaal zes A4-tjes zijn, ook getypt met standaard regelafstand en lettergrootte 12. Ook hier moet een getekende authenticiteitsverklaring bij worden gevoegd op een speciaal formulier.

Inzenden praktische opdracht en verslag

Praktische opdracht (inclusief 'plan van aanpak', 'logboek' en de authenticiteitsverklaring) en verslag (ook met authenticiteitsverklaring) moeten in tweevoud vóór 1 mei van het jaar waarin dit examen wordt afgenomen, worden opgestuurd naar de Informatie Beheer Groep, Examen diensten, Afdeling Staatsexamens vwo/havo/vmbo, Postbus 30158, 9700 LK Groningen.
N.B. De stukken dienen op papier te worden aangeleverd. In digitale vorm ingezonden werkstukken e.d. worden niet geaccepteerd.

Van het verslag en de praktische opdracht die Examen diensten ontvangt, krijgt de kandidaat binnen drie weken een ontvangstbevestiging. Als de kandidaat na 3 weken nog geen ontvangstbevestiging heeft ontvangen, moet hij/zij contact opnemen met Examen diensten.

De praktische opdracht en het verslag worden niet door Examen diensten beoordeeld, dat doen de examinatoren tijdens het mondeling examen.

Als de kandidaat voor een vak in het geheel geen praktische opdracht en verslag instuurt, krijgt hij schriftelijk bericht dat hij voor dat vak niet wordt opgeroepen voor het mondeling examen.

Als de kandidaat na het insturen van het werkstuk nog wijzigingen of aanvullingen aanbrengt, dient hij het gewijzigde werkstuk in drievoud mee te brengen naar het examen. Zonder het gewijzigde werkstuk wordt de kandidaat geëxamineerd en beoordeeld aan de hand van het werkstuk dat hij vóór 1 mei heeft ingestuurd.

Beoordeling van de praktische opdracht en het verslag bij de presentatie in juni / juli door twee examinatoren

- Het logboek en het plan van aanpak
Blijkt uit het logboek en het plan van aanpak hoe de kandidaat de opdracht heeft aangepakt en uitgevoerd?
- De inhoud van de praktische opdracht
Blijkt uit de inhoud dat de praktische opdracht voldoet aan minimaal te stellen eisen? Daarbij wordt onder andere gelet op:
  - de indeling (titelpagina, inleiding, beschrijving van het onderzoek, de uitkomsten van het onderzoek, de conclusies, de samenvatting en de bijlagen, o.a. een literatuurlijst);
  - de aanwezigheid van een duidelijke centrale vraag;
  - de eventuele deelvragen (sluiten deze aan bij de centrale vraag?);
  - de verrichte activiteiten (bijvoorbeeld literatuuronderzoek, geraadpleegde bronnen, interviews, uitgevoerde proeven, enz.);
  - de verwerking en analyse van de gegevens en het trekken van conclusies;
  - het antwoord op de centrale vraag
  - het taalgebruik.
- De posterpresentatie
Blijkt uit de uiterlijke verzorging en de opbouw van de poster dat hier voldoende zorg aan is besteed? Daarbij wordt onder andere gelet op:
  - een logische en heldere ordening van de beeldelementen (tekst, afbeeldingen, grafieken, e.d.);
  - een zorgvuldige afwerking van de poster.
- Het verslag
Blijkt uit het verslag dat de kandidaat aan de eisen die hieraan zijn gesteld, naar behoren heeft voldaan?

NB: Uit de praktische opdracht, de presentatie + het gesprek hierover en het verslag moet blijken

- dat de kandidaat zich in het onderwerp voldoende heeft verdiept op vwo-niveau;

- dat de inhoud voldoet aan de criteria die hierover in het PTA per vak en in de notitie 'Opzet, uitvoering en presentatie van een onderzoek' zijn gesteld;
- dat de kandidaat vragen naar aanleiding van de praktische opdracht en/of de presentatie ervan in voldoende mate kan beantwoorden.

I

Beoordeling van het commissie-examen

Voor het commissie-examen worden drie deeltijfers gegeven:

- één deeltijfer (a) voor de presentatie en de uitvoering van de praktische opdracht en de beantwoording van vragen daarover;
- één deeltijfer (b) voor de uitvoering van het verslag.
- één deeltijfer (c) voor het beantwoorden van vragen over het verplichte thema;

Het cijfer voor het commissie-examen wordt als volgt berekend: $(3a + b + 6c) : 10$.

Het eindcijfer

Het eindcijfer is gelijk aan het cijfer voor het commissie-examen, afgerond op een geheel getal.

Bijlage 1: Onderwerp 2009

Het onderwerp dat de kandidaat voor de staatsexamens in 2009 moet bestuderen en waarover hij een praktische opdracht moet uitvoeren.

Onderwerp: 'Paleis op de Dam in Amsterdam'

De praktische opdracht betreft de aandachtsgebieden:

- de verhalen uit de mythologie en de geschiedenis;
- de beeldende kunst
- de bouwkunst

(Het vierde aandachtsgebied – toneel – dient bij het verslag aan bod te komen)

Opdracht: Kunstwerken in een nieuw te bouwen gemeentehuis

Bij de bouw van een gemeentehuis moet een bepaald percentage van de totale bouwsom worden besteed aan kunstwerken. Aan een adviescommissie wordt gevraagd om te komen met voorstellen t.a.v. deze kunstwerken. Als voorbereiding van de uitvoering van deze opdracht brengt deze adviescommissie een bezoek aan het Paleis op de Dam in Amsterdam: de commissie kan daar zien hoe uitbeeldingen van antieke verhalen aansluiten bij de functie van een kamer of ruimte.

Ga er vanuit dat je deel uitmaakt van dit adviescollege dat voorstellen gaat opstellen voor decoratieve elementen – ontleend aan de Romeinse oudheid – in de verschillende ruimten rond en in het gebouw. Het gaat er daarbij ook om welke vorm de decoratieve elementen moeten krijgen: reliëfs, wandschilderingen, mozaïeken, beelden en bouwelementen die aansluiten bij de Romeinse architectuur; dus kunstvormen die in de oudheid al gebruikt werden. Ga na welke verhalen uit de Romeinse literatuur toepasselijk zijn. Ook citaten en spreuken uit de Romeinse literatuur mogen worden toegepast.

Maak voor drie kunstwerken een voorstelling, die voldoen aan de volgende eisen:

- de voorstellingen moeten een overdrachtelijke betekenis hebben;
- de voorstellingen moeten qua inhoud en vorm verschillen en bestemd zijn voor verschillende plaatsen in, bij of aan het gebouw;
- de bronnen dienen gevarieerd te zijn;
- de bronnen moeten op de juiste manier worden geciteerd en verantwoord (een literatuurlijst toevoegen);
- de verhalen die in het Paleis op de Dam voorkomen, mogen niet worden gebruikt;
- de kunstvorm moet klassiek zijn.

Besteed daarbij ook aandacht aan:

- de noodzakelijke bouwkundige voorwaarden;
- de ruimten van het gemeentehuis die in aanmerking komen (waarom?);
- de verhalen en spreuken uit de Romeinse oudheid die in aanmerking komen (waarom?);
- de meest geschikte artistieke vormgeving (waarom?);
- de betekenis hiervan voor 'de burger' uit deze tijd.

Presentatie:

- een rapport, waaraan bij voorkeur schetsen en kleurencombinaties van een eigen artistiek concept zijn toegevoegd; dit moet voor 1 mei worden ingestuurd;
- tijdens het commissie-examen: een posterpresentatie met een mondelinge toelichting.

Bron: Syllabus 'Klassieke culturele vorming', Cito, september 1998.

Bijlage 2: De examenstof

Algemene doelstelling

De kandidaat is in staat antieke cultuuruitingen uit verschillende artistieke disciplines en specimina van hun verwerking in de latere Europese cultuur in hun historische context te situeren, de functie en betekenis ervan te onderzoeken, de resultaten daarvan te presenteren en een eigen oordeel te beargumenteren.

Domein A: Reflectie op de antieke cultuur

Subdomein: Het situeren van antieke cultuuruitingen

De kandidaat kan

1. specimina van Grieks-Romeinse beeldende kunst, bouwkunst, drama en verhalengoed plaatsen in hun (cultuur-)historische en filosofisch/levensbeschouwelijke context.
2. specimina van de Grieks-Romeinse cultuur op het gebied van beeldende kunst, bouwkunst, drama en verhalengoed met elkaar in verband brengen.

Subdomein: Het onderzoeken van antieke cultuuruitingen

De kandidaat kan

3. de voor een bepaalde thematiek relevante documentatie uit literaire en archeologische bronnen, naslagwerken verzamelen, ordenen en mondeling of schriftelijk presenteren, mede met behulp van ICT.
4. Beschouwend en/of creatief vorm geven aan de eigen door studie en analyse verrijkte reactie op antieke cultuuruitingen.

Subdomein: Het beoordelen van antieke cultuuruitingen

De kandidaat kan

5. een beargumenteerd oordeel geven over specimina van de antieke cultuur.

Domein B: Reflectie op de relaties tussen de antieke en de latere Europese cultuur

Subdomein: Het herkennen van voorbeelden van receptie

De kandidaat kan

6. specimina uit de receptiegeschiedenis plaatsen in de context van belangrijke Europese cultuurperiodes
7. werkingsmechanismen van de receptie van de klassieke cultuur in de Europese cultuur herkennen en beschrijven

Subdomein: Het beoordelen van specimina uit de receptiegeschiedenis

De kandidaat kan een beargumenteerd oordeel geven over de verwerking van specimina van de antieke cultuur in later tijd